

ДИСКУРСОЛОГІЯ: СЕМАНТИКА І ПРАГМАТИКА

УДК 811.111'42

КАРНАВАЛІЗАЦІЯ У ФОКУСІ ЛІНГВОКРЕАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ *HOMO ARTIFLEX*

В.О. Самохіна, докт. філол. наук (Харків)

У статті розглядається проблема карнавалізації в світлі лінгвокреативної діяльності *Homo Artiflex* як комічної дискурсивної особистості. Питання карнавалізації, на які звернув увагу М. М. Бахтін, залишаються на часі актуальними сьогодні. Це, перш за все, розмежування карнавалу як статичного феномену і карнавалізації як «тривалого» процесу. У статті послідовно розглядаються такі питання: особливості карнавалізації у сучасному лінгвокультурному просторі, а саме ігрова функція; діалогічна карнавальна взаємодія учасників; механізми карнавальності; нові карнавальні форми та жанри. Уперше виділено карнавалізований дискурс, головним учасником якого є дискурсивна особистість жартівника. Креативна функція *Homo Artiflex* у цьому типі дискурсу є основною, адже від неї залежить кінцевий ефект інтенційного впливу на адресата. Такий контакт сприяє наповненню ненормативної фокусності мовних одиниць у контексті карнавалізованого дискурсу, що є нормою в карнавальній свідомості людини.

Ключові слова: дискурсивна особистість жартівника, ігрова функція, карнавалізація, карнавалізований дискурс, лінгвокреативна діяльність.

Самохіна В. А. Карнавалізація в фокусі лінгвокреативної діяльності *Homo Artiflex*. В статті розглядається проблема карнавалізації як лінгвокреативної діяльності *Homo Artiflex* як комічної дискурсивної особистості. Питання карнавалізації, на які звернув увагу М. М. Бахтін, залишаються актуальними сьогодні. Це, перш за все, розмежування карнавалу як статичного феномену і карнавалізації як «длительного» процесу. В статті послідовно розглядаються наступні питання: особливості карнавалізації в сучасному лінгвокультурному просторі, а саме ігрова функція; діалогічне карнавальне взаємодія учасників; механізми карнавальності; нові карнавальні форми та жанри. Вперше виділено карнавалізований дискурс, головним учасником якого є дискурсивна особистість жартівника. Креативна функція *Homo Artiflex* у цьому типі дискурсу є основною, так як від неї залежить кінцевий ефект інтенційного впливу на адресата. Такий контакт сприяє наповненню ненормативної фокусності мовних одиниць у контексті карнавалізованого дискурсу, що є нормою в карнавальній свідомості людини.

Ключевые слова: дискурсивная личность жартівника, ігрова функція, карнавалізація, карнавалізований дискурс, лінгвокреативна діяльність.

Samokhina V. O. Carnivalization in the light of linguocreative activity of *Homo Artiflex*. The article investigates the problem of carnivalization in the focus of linguocreative activity of *Homo Artiflex* as a comic discursive identity. The questions of carnivalization which M. Bakhtin drew attention to remain relevant today. First of all, it is distinguishing carnival as a static phenomenon and carnivalization as a "long-lasting" process. The following issues are consistently considered in the article: features of carnivalization in modern linguocultural space, namely the game function; dialogic carnival interaction of participants; mechanisms of carnivalization; new carnival forms and genres. For the first time a carnivalized discourse has been singled out, the main participant of which is a discourse identity of the joker. The creative function of *Homo Artiflex* in this type of discourse is fundamental, because the final effect of intentional impact on the recipient depends on this function. Such contact

favors the filling of the non-normative focus of linguistic units in the context of the carnivalized discourse, which is the norm in carnival mind of a person.

Key words: carnivalization, carnivalized discourse, discursive identity of the joker, game function, linguocreative activity.

1. Вступ

Сучасне суспільство характеризується соціальною дифузєю, розмиттям меж між святом та повсякденністю, що відображається у феномені тотальної карнавалізації [23, с. 146-148], яка розглядається як «тривалий карнавал» (С.Г. Воркачов, А.Г. Козінцев, Н.А. Хренов). На думку М.М. Бахтіна, «розваги та свято є незнищенними; вони – первинна та незруйновна категорія культури» [2, с. 14]. М.А. Загібалова відзначає, що «процес привнесення в культуру рис і принципів карнавалу отримав назву карнавалізації» [10, с. 32]. Карнавалізація – це контекст сміхової культури [15, с. 238-288], процес поширення карнавального діалогізму у карнавальній свідомості індивідуума, який ґрунтується на карнавальних подіях, певних діях у карнавальній діалогічній взаємодії її учасників у соціальній сфері, де креативна функція виступає її основою [16; 17; 19]. Особливістю карнавального діалогізму, перш за все, є діалогічність слова, яке містить величезний комічний потенціал і дає змогу говорити про специфіку його ролі та місця у карнавальній свідомості людини. Комічне слово фундоване здатністю до діалогу й можливістю розгортання карнавальної дії-дискурсу. Апофеоз комічного впливу слова виражається сміховою реакцією у діалогічній карнавальній взаємодії його учасників [20, с. 83-90].

Карнавальне світовідчуття – це діалектико-діалогічний процес розповсюдження карнавальної енергії, яка формує карнавально-маскарадне середовище самореалізації дискурсивної особистості, її комунікативних умінь, вирішування стресових проблем, катарсис від можливості карнавалізації і перевтілення в блазня, клоуна, трикстера, яким «жартувати дозволено». Таким чином, ми можемо виділити так званий «карнавальний тип свідомості» та будь-яка здравомисляча людина може включитися в карнавальну дію, залучаючи комічні жанри [див. 18]. Карнавалізація є особливою «метамовою» культури, яка може

розглядатися як бачення дійсності адресанта, як окремий творчий метод автора, як засіб утілення його ідеї. Карнавальна модель світу – це постійна реальність специфічної картини експресивно-емоційного світу.

Ігрова складова карнавалізації пов'язана з ідеєю розважальності адресата. При цьому, ступінь порушення комунікативної норми у цьому типі дискурсу є достатньо високою [22, с. 12]. Жартівник карнавального процесу «надягає» ігрову маску, грає в дурня. В карнавальному соціальному бутті виділяється навіть оксюморонне словосполучення – «розумний дурень», той, хто дурникує, бешкетує, розважає, а світ його сприймає як ерудовану, креативну дискурсивну особистість, механізмом «карнавальності» якої виступають карнавальні теми, комічний ідіостиль, яскрава видовищність, типізованість образів, жартівливість, пародійність. Жартівник визначається карнавально-ігровим гротескним стилем, який він «випробує» на адресаті. У ході функціонально-комічної взаємодії встановлюються взаємовідносини між суб'єктами комічної комунікації [1, с. 9–18].

Актуальність дослідження зумовлена тим фактом, що методологія функціонально-комунікативної наукової парадигми використовується для аналізу карнавалізації, безпосередньо пов'язаної зі сферою комунікації людини, що є її невід'ємним елементом.

Метою роботи є розкриття функціонально-комунікативної дискурсивної специфіки карнавалізації у просторі сміхової культури: комунікативний аспект карнавалізації реалізує діалогічну модель Homo Ludens; функціональні маніфестації людини, що розважає розкриваються репрезентацією креативних ігрових вербальних та невербальних засобів.

Досягненню цієї мети підпорядковано низку завдань:

- деталізувати специфічні характеристики карнавалізації як процесу привнесення в культуру принципів карнавалу та ігрової органіки;

- схарактеризувати риси креативної дискурсивної особистості жартівника;

- розкрити особливості креативної функції в карнавалізаційному процесі.

Об'єктом дослідження слугує феномен карнавалізації, а предметом аналізу є лінгвостилістичні креативні засоби комічного, «ігрове поле» яких спрямоване на увагу і розвагу адресата.

2. Карнавалізація як культурний тренд соціального буття

На формування соціокультурного простору впливає велика кількість факторів – глобалізація та віртуалізація суспільства, що передбачають породження нових типів комунікації. Відбувається переосмислення соціального буття в цілому: сучасне суспільство породжує, зокрема, такі явища як медіа, створення нових форм масової культури. Людина відчуває «святково-ігрову атмосферу часу з «його карнавальними правами і вільностями» [3, с. 291], де можна переінакшувати, перевертати все «догори ногами», надягати маски (у прямому і переносному сенсі). Карнавальні мотиви заповнюють наше життя: комічна амбівалентність (інконгруентність) виявляється у різних формах – особливо в сучасних: Інтернет-сайтах, інтернет-жанрах, нових комедійних TV програмах. Дискурс міста пропонує карнавальні відтинки у рекламі, банерах, театралізованих святах тощо. Дух карнавалу, його світосприйняття, що втілюється у його різноманітних формах, може бути відображенням сучасної реальності, часу змін [22, с. 24]. Поряд із площадними формами карнавалу з'являються нові, орієнтовані на інтелектуальну аудиторію, на вимогливого адресата (пор. стендап-комедії, геги, пародії, клоунади, перформанси, різні ток-шоу тощо). Політичні ток-шоу можна також розглядати як різновид карнавалізації, де «клоунами» виступають політики та їх опоненти, які часто викликають сміх у глядачів.

Карнавалізація у сучасному суспільстві стала можливою в умовах, коли людина залишається навіть наодинці із самою собою (переважно завдяки розвитку інформаційних технологій). Г. Дебор коментує соціокультурну ситуацію

сьогодення як суспільство спектаклю [8, с. 2]. Це означає, що карнавалізація є постійним процесом, який є прогресуючим явищем у цивілізованому суспільстві та мистецтві. Науковці відносять карнавалізацію до сфери хаотичного, художнього, ігрового. Сміхове начало, що виступає у якості «стрижневої категорії карнавальності, грає основоположну роль у відображенні карнавального світогляду і світовідчуття, детермінуючи, таким чином, особливості мови карнавальних символів, що відтворюють спрямованість розвитку та структурування між хаосом та порядком» [5, с. 61]. Під карнавалізацією найчастіше розуміють інверсію уявлень у загальних відносинах, у культурі і літературі. У деяких випадках інверсія обмежується амбівалентністю, тобто можливістю розуміти сказане у двох значеннях одночасно [4, с. 191]. Амбівалентність виражається у протиставленні певної соціальної, моральної, етичної, мовної норми та контрастуючого їй відображення дійсності, ситуації, явища; у певному логічному протиріччі; у протиріччі стереотипності, яке тягне за собою зіткнення амбівалентних образів, думок, очікувань. Не дивно, що більшість комічних ситуацій, у яких висловлення співвідносяться індивідом з його досвідом, з об'єктивною реальністю, описуються за допомогою таких понять як протиріччя, контраст, порушення норми та невинуватне очікування. Під карнавалізацією мови ми розуміємо такі «конститутивні культурні установки, які дозволяють за опосередкуванням мовної гри будувати новий світ, багато у чому протиставлений офіційному» [6, с. 14].

У карнавальному просторі ми зустрічаємо комічні образи, які приймають карикатурні, гротескні, пародійні форми, що охоплюють різноманітні сторони поведінки людини – емоційні, інтелектуальні, естетичні, соціальні, комунікативні. Тут в основі – інтерес до незвичності, несумісності, контрастам, парадоксам, безглуздостям, несподіванкам, когнітивним дисонансам.

На відміну від феномена «сміхова культура», карнавалізація, в залежності від емоційного тона і культурного рівня, може бути як веселою, добродушною, дружньою, так і грубою,

жорстокою, зворушливою і навіть печальною. І все ж таки, карнавалізація здебільшого передбачає контекст естетичної насолоди, культурного спілкування, необразливих курйозів, легкого сміху. В основі концепції карнавалізації – ідея про «інверсію подвійних уявлень», тобто «перевертання значення бінарних опозицій» [24, с. 189], які провокують створення комізму, комічних ситуацій. «Комізм – це те, що виходить з персони: смішний, зовнішній вигляд, слова невпопад, незграбні дії, незрозуміла поведінка, курйоз» [14].

Карнавалізація передбачає процес поширення карнавальної енергії в різних сферах соціального життя. Ігрова органіка карнавалізації, на наш погляд, стоїть на першому місці, пов'язана з явищем святковості і розкривається як можливість особистісної трансценденції, що надає можливість аналізувати свято як специфічне змістовне середовище. Функціональне призначення святкового хронотопа полягає у створенні умов для комунікативного зв'язку з найважливішими цінностями культури суспільства [12, с. 106].

Карнавалізація і буденна діяльність протиставляються, адже свято і карнавал – це відпочинок, відволікання від «сірих» буднів. З іншого боку, це і діяльність у карнавальному просторі різних жанрів; діяльність, у результаті якої порушуються норми, і ці порушення є «звичними» в карнавальному просторі святковості. Карнавальна діяльність згуртовує людей сміхом – сміхом розуму й сміхом тіла. Це – весела соціальна гра, грайлива поведінка, що має в основі емоційний й експресивний компоненти, які викликають відчуття радості й дивування. Гра – джерело позитивних емоцій, отриманих від великої кількості жартівливих форм. Таким чином, людична карнавальна діяльність, здебільшого, йде в різнобій з системодіяльнісним підходом, порушує загальноприйняті правила. Вводячи поняття карнавалу, М. М. Бахтін відмічав, що «в карнавалі саме життя грає, а гра на певний час стає життям» [2, с. 13]

Особливо яскраво феномен карнавалізації сучасної культури проявляє себе у рамках масової культури, і це не випадково, тому що маса, згідно Ж. Бодріяру, володіє особливою

характерною мимовільною формою гумору – гіперконформізмом, а отже, має жартівливе начало, що дозволяє існувати рисам карнавалізації у рамках певної культури. Сучасна масова культура часто використовує карнавальний принцип з його змістовими «перевертишами». Для сучасного масового мистецтва характерною рисою є орієнтованість на яскраву театральність і яскраву видовищність. Таким чином, масове мистецтво, стаючи повністю карнавалізованим, створює навколо себе простір карнавалізації, ігрової стихії [9, с. 35].

Карнавальна гра відбувається всередині свого ігрового простору, яке заздалегідь позначається. Арена цирку, сцена, літературний витвір – усі вони по формі й функціям ігрові простори. Всередині кожного простору панує власний, безумовний порядок. Цей порядок включає у себе певний набір правил, який у карнавальній грі власний.

Як відзначав відомий грузинський психолог Д. Н. Узнадзе, гра має розважальну функцію [21, с. 280]. У розвазі вона домінує. І хоча розвага як форма поведінки відмінна від гри (людина може розважатись й спілкуванням з іншими людьми, і спортом, і мистецтвом і т. ін.), у карнавальній грі завжди міститься розважальне начало, яке найвищою мірою міститься і в мистецтві як вільна і творча діяльність. Гра зображує ставлення особистості до світу, до того, що її оточує. Будь-яка гра, це, перш за все, діяльність, це дійство, що відбувається в певних межах часу, простору й змісту, по добровільно прийнятим правилам. Дійство супроводжується почуттям піднесення й напруги й приводить до радості й розслаблення.

Карнавалізація як широкий соціокультурний процес знаходить своє відображення в карнавалізованому дискурсі, який є єдністю мовної ігрової практики і екстралінгвальних факторів (подієвий соціо-культурний контекст комічного, когнітивно-комунікативні параметри карнавальної дискурсивної особистості Homo Ludens). Карнавалізований дискурс має власний карнавальний світ, що проявляється в карнавальних характерах, сюжетах, жанрах, особливих мовних карнавальних формах, мотивах, образах карнавального свята, творчому

началі. Карнавалізований дискурс відбувається в карнавалізованому хронотопі – часі й місці дії. Це – карнавал персонажів, жартів, комічних сюжетів: тут присутні карнавальний гротеск, карнавальна буфонада – усюди жартівливе начало. Карнавалізований дискурс виконує функцію організації свята, який дозволяє людям вийти за рамки буденності, рутини. Карнавально-ігровий стиль, гедоністичне задоволення (на сучасному слензі молоді – кльово, прикольно, драйвово, відтяг) – це карнавалізовано-діалогічний дискурс сміху. Ігровий контекст, автологічний реалізм у карнавальній свідомості індивідів ґрунтуються на діалектичних принципах взаємозв'язку, історизму, протиріччя, творчої активності, де підтекст грає значну роль (*пор.*: – *Я своїй бабусі дав енергетичний напій. – І що? – Нічого. За молоком пішла... до Чернігова*). Діалектичні принципи перебувають у тісному зв'язку із карнавалізованим діалогом: діалог – онтологія; діалог – культура; діалог – мова / мовлення; діалог – невербаліка; діалог – текст; діалог – людина.

Головним учасником карнавалізованого діалогічного дискурсу є дискурсивна особистість Номо Artifex, до якої відносяться професійні та непрофесійні жартівники. В карнавалізованому дискурсі відбувається 1) безпосередній діалог між людьми, що розважають інших; 2) людиною, що розважає інших, та публікою; 3) людиною, що розважає інших, та віртуальною площиною.

3. Креативна функція карнавалізованого дискурсу.

Креативна функція карнавалізованого дискурсу проявляється в намаганні особистості впливати на соціальні відношення, зокрема на поведінку комунікативних партнерів за допомогою гумористичних мовленнєвих повідомлень та невербальних комічних дій на стан адресатів. Креативна функція в карнавалізованому дискурсі є головною – передача комічної інформації залежить від неї, як і кінцевий ефект, що підлягає виключно задачам гумористичного, комунікативно цілеспрямованого, інтенційного впливу. Номо Artifex за допомогою креативної функції вивчає взаємодію мови та соціокультурного середовища. Така взаємодія сприяє наповненню

«ненормативної» фокусності мовних одиниць в контексті карнавалізованого дискурсу, що є нормою в карнавальній свідомості людини. Співрозмовники розуміють один одного саме за рахунок порушення норм мови, мовлення, коду спілкування, які виступають чинником взаємної адаптації в екосистемі «мова-мовлення-карнавальна діяльність» у соціумі. Лінгвоекотологія є прихильником «чистої мови», але в гуморі саме порушення «чистоти» мови і є норма, своєрідний «захисник» гумору. Таким чином, карнавалізований дискурс є екологічно чистим завдяки парадоксальним фактам – порушенням нормативних компонентів мови. Ці аспекти вперше вивчаються в межах лінгвоекотології, яка бореться з порушеннями нормативної правильності, логічності і виразності. На перший план у створенні «екологічного» гумору виступають поняття немилозвучності, алогічності, неправдоподібності, неясності, двозначності, недоречності. Наприклад: *Dear school: Please excuse John being absent on January 28, 29, 31, 32, and also 33* [27, с. 98]. Креативна функція реалізується зазвичай завдяки категорії модальності (пор. оцінку адресата в вищевказаному прикладі). Креативна функція експлікується не лише мовним вираженням, але й невербальними засобами, такими як інтонація, темп мови, жестикуляція: *Дівчина сідає до свого хлопця в машину. Він із сумним виглядом їй повідомляє:*

– У мене неприємність...

Дівчина:

– Що сталося?

Хлопець сумно:

– Так ось, послухай...

Включає пісню: «Твій малюк росте не по роках і вже читає по складах, пустотливий і добрий хлопчина – твій малюк... І коли з ним за руку йдеши – нікого щасливіше не знайдеш, міг би на мене він бути схожий – твій малюк».

Дівчина в ступорі:

– І коли це ви, чоловіки, все встигаєте!

Трохи не плаче від образи і злості.

А хлопець так само сумно:

– Послухала? Здається в мене права колонка шумить, чи ні? [25, с. 53]

Реалізація креативної функції виражається у стилістичному варіюванні мовних одиниць. Порушення мовної норми є характерним у випадку з полісемією:

First monster: That pretty girl over there just rolled her eyes at me.

Second monster: Well, you'd better roll them back to her, she might need them [29, с. 5].

Таке змішування викликає фасцинативний комічний ефект за рахунок перекодування останньої фрази. Декодування стилістичної інформації є нормою в комічній комунікації.

Креативна функція у мові гумору найбільш повноцінно представлена одиницями лексичного рівня: у формі мовних одиниць зберігається інформація про світ. Значна частина когнітивної інформації, укладеної в слові або фразі, в карнавалізованому дискурсі подається в «перегорнутому» вигляді:

A 70-year-old millionaire had just married a beautiful 20-year-old.

"You crafty old codger," said his friend. "How did you get such a lovely young wife?"

"Easy," the millionaire replied. "I told her I was 95" [28 с. 167].

Креативна функція має місце у випадку з термінами, які інформацію про світ повідомляють «квантами» навмисно спотвореної інформації: 1) *Успіх – це встигнути. Натхнення – це швидко зроблений розрахунок. Акторська майстерність – це перш за все здатність утримувати від кашлю повний зал.* 2) *Як відрізнити еротика від порнографії? Дуже просто! Якщо один і той же сюжет надрукований у дешевій газеті, то це порнографія, якщо в дорогому журналі – то це еротика, а якщо написаний маслом в 16 столітті – то це шедевр світового мистецтва!* [26, с. 379–380].

Суть терміна в карнавалізованому дискурсі полягає в тому, що він засновується на комічній розшифровці, індивідуальній інтерпретації і концептуалізації у навмисно викривленому вигляді. У комічних термінах міститься певна мотивованість – порушити екологію мови, знищуючи стереотипи, що закріплені у рамках соціокультурної спільноти. У цьому міститься мотиваційна природа гумору, що обумовлена навмисною деструкцією мовного знака, та

шляхом мовної творчості індивідів, які активізують таким чином їх пізнавальні процеси: проходять процеси категоризації, тобто концептуалізації емпіричних даних помилкової інтерпретації мовних знаків (знакових систем), що викликають певну поведінку людини. Часто на фоні регулярності, що властива системі мови та процесам її функціонування, в карнавалізованому дискурсі особливо втрапляє в очі різного роду мовленнєві аномалії, тобто факти, які йдуть у протиріч лінгвістичним законам. Аномалії зазвичай несуть на собі відбиток творчої ініціативи носіїв мови, для яких першочергове значення має не слідування правилам мовної системи [11, с. 396], не «нормативна відповідність мовній нормі» [7, с. 266], а ефективна мовленнєва взаємодія, життєвий аспект мовленнєвої діяльності, іншими словами, те, що В. Н. Волошинов визначав як «орієнтованість мовної системи в контексті» [там само]. Відхилення в карнавалізованому дискурсі має частотний характер та проявляється на різноманітних рівнях мовної системи. Таким чином, частотність відхилень від норми можна вважати об'єктивним фактором функціонування карнавалізованого дискурсу, який не тільки програмує мовленнєве комічне дійство, але й особисту участь суб'єктів, їх ангажованість в процесі передачі комічної інформації, що знаходить відображення в комічній установці. Побудова у відповідності до частотності відхилень від різноманітних норм дає основу стверджувати щодо парадоксального нормування комічного тексту, системності цих відхилень від «логіки мови», що проникнуті специфічною експресією та емоційністю.

4. Висновки

Проведений аналіз свідчить про актуальність дослідження феномену карнавалізації у сучасному комунікативному просторі, в якому зростає потреба особистості виразити суб'єктивне відношення до дійсності засобами комічного і, таким чином, цілеспрямовано створити атмосферу святковості. Святковість проникає в повсякденне життя, зокрема в такі значущі сфери суспільства як економіка, політика, освіта, спорт тощо і набуває рис видовищності, театральності, розваги, гри.

Карнавал блогів та чатів – це інтернет-карнавал (віртуальне оформлення контактів особливим ігровим чином). «Королями» сучасного карнавалу стають стендап-коміки, ведучі ток-шоу, політики. Карнавалізація відбувається в різних формах і жанрах (майданні свята, флешмоби, театральні вистави, словесні твори, пародії, пантоміми тощо).

Виділяється таким чином карнавалізований дискурс, в якому дискурсивна особистість впливає на адресата, використовуючи креативну функцію як різновид прагматичної функції: реалізація комічного аспекту в процесі лінгвістичної креації знаходить своє відображення здебільшого на рівні вербальних засобів. На цьому рівні творчість виражається як експресія [13, с. 57]. Комічна функція відзначається також емоційністю, оціночністю, естетичністю і характеризується мовною креативною динамічною словотворчістю, синтаксичною еліптичністю або надмірністю, унікальністю оказіональних елементів, пов'язаних з комічною сферою. Дискурсивна особистість реалізує свій творчий потенціал як *Homo Artifex* на інтенційному рівні, використовуючи комічну модальну рамку діалогу з адресатом, який реагує на направлену на нього гумористичну «енергію», інтерпретуючи інформацію, здебільшого позитивною оцінкою. Емоційна аперцепція грає значну роль у побудові моделі гумористичної поведінки адресата. Мовленнєва діяльність дискурсивної особистості *Homo Artifex* вимірюється через його відношення до теми комічного, яка пов'язана з такою рисою як гумористичність. Дискурсивний потік, який актуалізує креативно-гумористичні змісти, стратифікується на узагальнюючи емоційно-резюмуючі реакції важливих ситуативних блоків, які відтворюються в гумористичному текстовому потоці.

Перспективним є дослідження процесів карнавалізації в різних типах інституційного та неінституційного дискурсів, урахування комунікативного досвіду комічних дискурсивних особистостей, аналіз у різних жанрах естрадного комічного мистецтва із застосуванням креативної функції *Homo Artifex*.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьев А., Василенко И. Смех и рациональность // Докса. 2004. №. 5. С. 9–18.
2. Бахтин М. М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура Средневековья и Ренессанса. Москва: Худ. лит, 1990. 543 с.
3. Бахтин М. М. Проблемы поэтики Достоевского. Москва: Языки славянской культуры, 2002. С. 5–300.
4. Борисова Е. Г., Пирогова Ю. К. Ирония в карнавале и карнавалізації // Карнавал в языке и коммуникации: коллективная монография. Москва: РГГУ, 2016. С. 186–194.
5. Волкогонова А. В., Калугина Е. Н., Красса С. И. Карнавалізація как телеология языкового субстандарта // Филологические науки. Вопросы теории и практики. 2013. №. 7-2. С. 61–64.
6. Волкогонова А. В. Когнитивные механизмы языковой игры в субстандарте // Сборник научных трудов по материалам международной научно-практической конференции. 2012. Т. 41. №. 4. С. 13–15.
7. Волошинов В. Н. Философия и социология гуманитарных наук. СПб.: Аста-пресс, 1995. 388 с.
8. Дебор Г. Общество спектакля [пер. с фр. С. Офертаса и М. Якубовича]. Москва: Логос, 1999. 224 с.
9. Загibalова М. А. Особенности культурного развития современности: феномен границы // Известия ТулГУ. Гуманитарные науки. 2001. Вып. 3. Ч. 1. Тула: Изд-во ТулГУ, 2011. С. 27–35.
10. Загibalова М. А. Феномен карнавалізації современной культуры: дис. ... канд. философ. наук: 09. 00. 13. Тула, 2008. 154 с.
11. Киклевич А. К. Динамическая лингвистика: между кодом и дискурсом. Харьков: Гуманитарный центр. 2014. 414 с.
12. Мостицкая Н. Д. Праздничность и повседневность как феномены культурной коммуникации (на примере православной традиционности) // Вестник Московского государственного университета культуры и искусств. №. 2 (64). 2015. С. 106–112.
13. Негус К., Пикеринг М. Креативность. Коммуникация и культурные ценности. Харьков: Изд-во Гуманитарный центр. 2011. 300 с.
14. Пушкирский М. Феноменология юмора и комического. URL: <https://www.proza.ru/2012/02/02/1274> (дата звернення: 30.09.2018).
15. Рюмина Т. М. Эстетика смеха. Смех или виртуальная реальность. Москва: УРСС, 2003. 320 с.
16. Самохіна В. О. Карнавальне світовідчуття у сучасному номосі // Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація : тези доп. XVI наук. конф. з міжнар. участю. Харків. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2017. С. 119–120.

17. Самохіна В. А. Карнавальний діалог(изм) // Шостий міжнародний форум. Сучасна англістика: до 85-річчя кафедри англійської філології. Тези доповідей. 2015. С. 123-125. 18. Самохіна В. А. Креативная личность linguisticus-шутника, или ученые-лингвисты смеются // Когниция, коммуникация, дискурс. 2016. № 12. С. 84–97. 19. Самохіна В. О., Кузнецова О. В. Лінгвокреативність автора в карнавальній свідомості // Світ мови – світ у мові: матеріали Четвертої міжнародної наукової конференції. Київ: НТУ ім. М. П. Драгоманова. 2017. С. 161–163. 20. Самохіна В. О. Діалогізм у межах карнавальної рефлексії // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика». Вип. 30. Херсон. 2017. С. 83–90. 21. Узнадзе Д. Н. Основные положения теории установки // Труды. 1961. Т. 6. С. 263–326. 22. Федорова Л. Л. Языковой карнавал как зеркало реальности // Карнавал в языке и коммуникации: коллективная монография. Москва: РГГУ. 2016. С. 5–25. 23. Эко У. Полный назад! «Горячие войны» и популизм в СМИ. Москва: Эксмо. 2007. 592 с. 24. Энциклопедия культурологии XX века. СПб : Университетская книга. 1998. 447 с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

25. Барский Л. А. Анатомия юмора. Улыбки разных острот. Москва: Ювента. 2006. 416 с. 26. Петросян Е. В. Записные хиханьки-хаханьки. Москва: АСТ. 2002. 384 с. 27. Classic Classroom Changers. London: Robson Books. 2000. 184 p. 28. Laughter, the best medicine. NY: The Reader's Digest Association Inc. Pleasantville. Montreal. 1977. 216 p. 29. The Silly Little Book of Jokes about Girls. UK, London: Robinson Publishing Ltd. Parragon Book. 2001. 248 p.

REFERENCES

Afanas'ev, A., Vasylenko, Y. (2004). Smeh i racional'nost' [Laughter and Rationality]. *Doksa*, 5. 9–18 (in Russian)

Bahtin, M.M. (1990). *Tvorchestvo Fransua Rable i narodnaja kul'tura Srednevekov'ja i Renessansa*. [Works of François Rabelais and Medieval Folk Culture in Renaissance]. Moskva: Xud. lyt., 543 p. (in Russian)

Bahtin, M.M. (2002). *Problemy pojetiki Dostoevskogo* [Problems of Dostoevsky's Poetics]. Moskva: Jazyki slavjanskoj kul'tury, 300 p. (in Russian)

Borisova, E.G., Pirogova, Ju.K. (2016). Ironija v karnavale i karnavalizacii [Irony in Carnival and Carnivalisation]. *Karnaval v jazyke i kommunikacii. – Carnival in Language and Communication*, 186–194 (in Russian)

Debor, G. (1999). *Obshhestvo spektaklja* [The Society of the Spectacle]. Moskva: Logos Publ., 224 p.

Еко, У. (2007). *Polnyj nazad! «Gorjachie vojny» i populizm v SMI*. [Turning Back the Clock: Hot Wars and Media Populism]. Moskva: Eksmo Publ. 592 p.

Enciklopedija kul'turologii XX veka. [Culturology Encyclopedia of the 20th century]. (1998). Saint Petersburg: Universitetskaja Kniga Publ. 447 p.

Fedorova, L. L. (2016). Jazykovej karnaval kak zerkalo real'nosti [Language Carnival as a Reflection of Reality]. *Karnaval v jazyke i kommunikacii: kollektivnaja monografija – Carnival in Language and Communication*, 5–25.

Kiklevich, A.K. (2014). *Dinamicheskaja lingvistika: mezhdu kodom i diskursom* [Dynamic Linguistics: Between the Code and Discourse]. Har'kov: Gumanytarnyj centr Publ.

Mostickaja, N.D. (2015). Prazdnichnost' i povsednevnost' kak fenomeny kul'turnoj kommunikacii (na primere pravoslavnoj tradicionnosti) [Festivity in Everyday Culture as Cultural Communication Phenomenon (A Study of Christian Orthodox Tradition)]. *Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo universiteta kul'tury i iskusstv. – Moscow State Art and Cultural University Messenger*, 2(64), 106–112 (in Russian)

Negus, K., Pykeryng, M. (2011). *Kreativnost'. Kommunikacija i kul'turnye cennosti* [Creativity. Communication and Cultural Values]. Har'kov: Gumanytarnyj centr Publ. 300 p.

Pushkarskij, M. (2012). *Fenomenologija jumora i komicheskogo* [Humor and the Comic Phenomenology]. Available at: <https://www.proza.ru/2012/02/02/1274>

Rjumina, T.M. (2003). *Estetika smeha. Smeh ili virtual'naja real'nost'* [Aesthetics of laughter. Laughter vs. Virtual Reality]. Moskva: URSS. 320.

Samokhina, V.O. Dialogizm u mezhah karnaval'noï refleksii [Dialogism in the Carnival Reflection Framework]. *Naukovij visnik Hersons'kogo derzhavnogo universitetu – Kherson State University Messenger. Linguistics*, 30, 83–90 (in Ukrainian).

Samokhyna, V.A. (2015). Karnaval'nyj dialog(izm) [Carnival Dialogism]. *Shostij mizhnarodnij forum. Suchasna anglistika: do 85-richchja kafedri anglijs'koï filologii. Tezi dopovidej* [Proc. of the 6th International Forum "Modern Anglistics: Marking 85th Anniversary

of Department of English Philology"], 123–125 (in Ukrainian).

Samokhyna, V.A. (2016). Kreativnaja lichnost' linguisticus-shutnika, ili uchenye-lingvisty smejuťsja [Creative Personality of Linguistic Wise-cracker, or Scholars Crack Jokes]. *Kognicija, komunikacija, diskurs – Cognition, Communication, Discourse*, 12, 84–97 (in Russian).

Samokhyna, V.O. (2017). Karnaval'ne svitovidchuttja u suchasnomu nomosi [Carnival Worldview in Modern Nomos]. *Karazins'ki chitannja: Ljudina. Mova. Komunikacija : tezi dop. XVI nauk. konf. z mizhnar. uchastju [Proc. of the 16th Scientific conference with international participation «Karazin Readings: Person. Language. Communication» Feb 3, 2017]*, Kharkiv, 119–120 (in Ukrainian).

Samokhyna, V.O., Kuznetsova, O.V. (2017). Lingvokreativnist' avtora v karnaval'nij svidomosti [Author's Linguacreativity in the Carnival Conscience]. *Svit movi – svit u movi: materialy Chetvertoї mizhnarodnoї naukoї konferencii. – The World of Language – the World in Language. Proc. of the 4th International Scientific Conference*, 161–163 (in Ukrainian).

Uznadze, D.N. (1961). Osnovnye položenija teorii ustanovki [The Basics of the Attitude Theory]. In:

Trudy. T. 6 [Works. Vol. 6]. Tbilisi: Metsniereba Publ, pp. 263-326.

Volkogonova, A.V. (2012). Kognitivnye mehanizmy jazykovej igry v substandarte [Cognitive Mechanisms of Word Play in Substandard] *Sbornik nauchnyh trudov po materialam mezhdunarodnoj nauchno-praktičeskoj konferencii. – Proc. of International Conference on Theory and Practice*, 41(4), 13–15 (in Russian).

Volkogonova, A.V., Kalugina, E.N., Krassa, S.Y. (2013). Karnavalizacija kak teleologija jazykovogo substandarta [Carnivalisation as a Teleology of Language Standard]. *Filologičeskie nauki. Voprosy teorii i praktiki. – Studies in Philology. Theory and Practice Issues*, 7(2), 61-64 (in Russian).

Voloshinov, V.N. (1995). *Filosofija i sociologija gumanitarnykh nauk [Philosophy and Sociology of the Humanities]*. Saint-Petersburg: Asta-press Publ.

Zagibalova, M.A. (2001). Osobennosti kul'turnogo razvitiija sovremennosti: fenomen granicy [Modern Cultural Development: Division Phenomenon]. *Izvestija TulGU. Gumanitarnye nauki. – TulGU Messenger*, 3(1), 27–35 (in Russian).

Zagibalova, M.A. (2008). *Fenomen karnavalizacii sovremennoj kul'tury. Diss. kand. filosof. nauk [Phenomenon of Carnivalisation of Modern Culture. Cand. filosof. sci. diss.]*. Tula. 154 p. (in Russian).

Самохіна Вікторія Опанасівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської філології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна; e-mail: samokhina.victoria@gmail.com; ORCID: orcid.org/0000-0002-6216-2502; SCHOLAR.GOOGLE: scholar.google.com.ua/citations?user=0us2VTAAAAAJ&hl=ru